

Глобализъм и геополитика

(Геополитическият триъгълник Русия – КНР – САЩ: проблеми и перспективи)

Проф. дфн, д-р по история Нако Стефанов

Резюме:

Светът в условията на т.нар. „Глобална криза“ се намира не просто в сложна и нетривиална, но трудно или почти непрогнозируема обстановка. Налице е ситуация на смяна на функциониране на системата на геополитически взаимодействия, така както те бяха формирани след края на „Студената война“.

Целта на дадения материал е анализ на проблемите във взаимоотношенията в базовия глобален геополитически триъгълник формирал се днес в света – Русия-КНР-САЩ. На фона на пропукването на текущата глобализация се разкриват ключовите точки в тези триъгълни взаимодействия. Предвид това разкритие кристализират алтернативите в кратко и средносрочна перспектива, даващи ни вариантите на развитие на глобалните процеси в едно обзримо бъдеще.

Ключови термини

Геополитически триъгълник, „Глобална криза“, сингуларност, РФ, КНР, САЩ, глобализация и глобализъм, турбулентност, сингуларност, алтернативи на световно развитие.

Въведение

В днешните турбулентни условия, характеризиращи се с немалко точки на напрежения по целия свят, е невъзможно на основата на предходни процеси и събития да се прогнозира бъдещето. Т.е. казано по друг начин съществува ситуацията на т.нар. сингуларност¹. На този фон прегледът на ключови съставляващи на геополитическата картина на света, особено през призмата на проблемите и перспективите на взаимодействията на тези ключови компоненти, безспорно е важна и повече от животрептуща тема.

Целта на дадения материал е да се анализират проблемите на отношенията между несъмнено трите най-важни в глобален план страни - Руската Федерация(РФ), Китайската народна република(КНР) и Съединените Американски щати(САЩ). Гореспоменатит държави в текущия момент поради природно-географски, демографски, структурно-икономически, технико-иновационни, военно-политически, социо-културни и прочее причини и фактори, формират онзи геополитически „триъгълник“, от който зависи в най-голяма степен насоката на развитие на глобалните процеси.

На основата на този анализ ще се опитаме даже при текущата сингуларност да прогнозираме различните алтернативи във връзка с кратко и средносрочните перспективи на развитие на взаимодействията и взаимоотношенията в този триъгълник. Подобна прогноза в значителна степен би ни разкрила вероятното развитие на събитията в световен план.

За постигане на поставените цели дадената разработка е структурирана в няколко раздела, а именно:

¹ Сингуларност – условия, при които досегашните модели и представи губят възможността да функционират и да бъдат използвани и започва нещо принципиално ново.

- Глобализацията и глобализъм;
- Преглед на взаимоотношенията РФ - КНР;
- Преглед на взаимоотношенията КНР - САЩ;
- Преглед на взаимоотношенията РФ – САЩ;
- Комплексните взаимодействия в триъгълника – ключови аспекти;
- Вместо заключение - алтернативите в кратко и средносрочните перспективи на триъгълното развитие.

Ключови методологически подходи използвани в дадената работа са:

- Системният подход, съгласно който всяка от изследваните страни се вижда като система, съставена от взаимносвързани компоненти, действащи като едно цяло;
- Геополитически и геоикономически подходи – последните разглеждат политическите и икономическите отношения през призмата на конкретната специфика на формираната географско-природна среда, създаваща уникални формати на взаимодействия;
- Исторически подход, изхождащ от презумпцията, че обектът не може да бъде разбран ако не го анализираме в исторически план, т.е. как се е развивал във времето и пространството.

Глобализация и глобализъм

Глобализацията като процес не е ново явление в историята на човечеството. По своята същност тя представлява активно разширяващо се действие, проникване и взаимодействие в търговско-икономически, политически, военен, културен и прочее план, осъществявани от една или повече човешки общности. При това като се поставят надрегионални, т.е. глобални цели на гореспоменатите действия, проникване и взаимодействия се излиза извън границите на първоначалното възникване и функциониране на съответната общност или общности.

Когато говорим за глобализация следва да се изяснят няколко важни момента, а именно:

- Първият момент - Глобализацията е обективен процес на разширяващи се взаимодействия в политически, включително военно-политически, икономически, културен и прочее план между различните човешки общности, които взаимодействия се „подхранват“ най-вече от усъвършенстването на материално-техническата и технологическата база на развитие на човечеството;

- Вторият момент е свързан с това, че глобализационният процес е вътрешнопротиворечив процес. Той може да протича в най-малко две базови форми, както и многочислени комбинации между тях. От една страна той може да се осъществява в позитивен план в смисъл, че от взаимодействието всички участващи общности се обогатяват в една или друга степен. Но е възможно и друго - взаимодействието да се осъществява по начин, при който едната общност го прави за сметка на друга, включително до пълното поглъщане и унищожаване на последната;

- Третият момент има отношение към факта, че глобализационният процес протича в рамките на различни модели, при което всеки модел има различен „пълнеж“ по отношение на формите, чрез които се осъществява. В този план на мисли може да се каже, че моделът на колониалната глобализация през XIX и първата половина на XX век като правило се характеризира с доминирането на негативни форми на осъществяване, при което колониалните страни бяха обект на най-жестоката експлоатация от страните-метрополии.

С появата на Съветска Русия капиталистическата цивилизация в своята ключова проява – Западът, т.е. страните от Западна и Централна Европа, както и Северна Америка, се сблъска не просто и само с алтернативен тип цивилизация, но и с алтернативен тип глобализационен процес. Но след разпада на СССР, реализиран от

„перестроечната върхушка” при подкрепата на Запада, се сложи край на този алтернативен тип глобализация. Разпадането на СССР положи край на Студената война, т.е. на цивилизационното противопоставяне между „Pax Americana” и „Pax Sovietica”. То създаде условия за стартиране на глобализацията в текущия и формат, т.е. този на американския глобализъм. Последният може да бъде представен през призмата на няколко аспекта:

- В геополитически план – еднополярен свят ръководен от единствената останала свръхсила – САЩ, при което само последната има правото и „задължението” на използване на военна сила, както и други форми на натиск и намеса – дипломатически, информационни и т.н. Безспорно САЩ се опират и на определени многонационални механизми като блока НАТО в зоната на Атлантическия океан или Договорът за сигурност с Япония в зоната на Тихия океан, чрез които да диверсифицират тежестта на носените финансови, човешки и прочее разходи за поддръжката на еднополярния свят;

- В геоикономически план – като специфична структура, на върха на която са глобалните финансови институции най-вече със североамерикански, но отчасти и западноевропейски, и японски произход, доминиращи производствените мощности, разположени по целия свят, а най-вече в страни с благоприятен климат и ниска цена на работната ръка, каквито несъмнено са страните от Източна и Югоизточна Азия. Като ключов оператор на финансови потоци се разглеждат глобалистичните структури като МВФ и Световната банка, контролирани от САЩ, по-точно от глобализирания американски финансов капитал, а основна световна резервна валута – доларът на САЩ. Значим елемент в този геоикономически план е създаването на ЕС (Европейския съюз) като съюзна и доминирана от САЩ структура, която, обаче, в никакъв случай не следва да се допуска да придобива позицията на самостоятелен фактор;

- В общополитически план – тенденция на „размиване на националната държава” и на създаване на глобална система на т.нар. „демокрация без граници”, при която всяка страна в света дръзнала по един или друг начин да се противопостави на САЩ, може да бъде обвинена в нарушаване на „демокрацията” и „човешките права” и съответно да бъде „наказана” за това;

- В структурно-икономически план – въздействие върху страните в света в посока на формиране на т.нар. „неолиберални модели на стопанска динамика”. Последните се опират на „три слона” – пълна или почти пълна приватизация на цялото стопанско пространство и даже социалната сфера, квазипазарна конкуренция (тъй като е трудно да се говори за „честна пазарна игра” в условията на свръхмонополизирания световно стопанство, като се изключат ниските етажи на същото) и чуждите инвестиции като базов източник на развитие;

- В социо-културен план – разработката, разпространението и пропагандирането на ценностите на т.нар. пазарно общество, а оттук и възникването на феномена на „постмодернизма” в културната сфера на обществото – в случая става дума за ценностите на свръхпотребителството и свръхиндивидуализма, развитието на мултикултурализма, а също така на крайните форми на хедонизма, особено в специфичните форми на т.нар. толерантност към „сексуалните малцинства” – хомосексуални, педофили, содомити и други. Всичко това в крайна сметка формулира води до сериозни „изкривявания” в общественото съзнание, а в крайна сметка до формиране на ирационален тип мислене и поведение, което и съставя ядрото на „постмодернизма”.

Американският модел на глобализма, т.е. на осъществяване на глобализацията по американски се разглеждаше като дългосрочен проект. Американските идеолози, такива като Френсис Фукуяма говореха за „край на света”, т.е. за окончателно, безпозвратно и едва ли не вечно тържество на неолиберализма и американския глобализъм. XXI век се

разглеждаше като „Американски век”. Но, както нерядко става в историята, изведнъж се появява едно „но”...

Преглед на взаимоотношенията РФ – КНР

Русия и Китай имат сложна и пълна с противоречия история на своите взаимоотношения. Повече от 300-годишния период на руско-китайските отношения се характеризира както със сътрудничество и съюзи, така и с редица конфликти. Така например Русия във формата СССР със създаването на КНР изгражда стратегически съюз. Но по-късно от края на 50-те години на XX век и особено през 60-те години на същия се преминава в остро идеологическо и политическо противоборство.

Следва да се отбележи, че днес отношенията РФ и КНР са освободени от отенъка на идеологическото съперничество. Особено благоприятно се развиват тези отношения в търговско-икономически план. Още през 1997 година КНР престава да бъде самозадоволяваща се страна в енергиен план. От своя страна РФ има амбицията да се превърне в основен доставчик на нефт и газ в глобален план. Следва да се отбележи, че тази амбиция на управляващите кръгове е силно критикувана от част от руската опозиция, придържаща се към виждането, че Русия трябва да излезе от състоянието на това суровините да бъдат нейното основно износно перо.

В проблемната зона на руско-китайските отношения трябва да бъдат преди всичко включени определени опасения. Става дума за навярно не напълно лишени от основания виждания. А именно, че при демографската криза в РФ, създаваща особено „изпразване“ на огромната територия на Сибир и Далечния изток от славянско население, „мирното“ настъпление чрез проникването на китайски заселници, може в дългосрочен план да формира в една или друга форма на откъсване на тези територии от Руската федерация.

Друга проблемна зона на руско-китайските взаимоотношения е Централна Азия. В тази зона КНР осъществява активна икономическа експанзия. В определен смисъл Китай се явява конкурент в зона, която традиционно РФ разглежда като пространство на своите изключителни политически и икономически интереси, и национална сигурност.

Освен двустранните отношения следва да се има предвид, че руско-китайските отношения се развиват и в многостранен формат, а именно:

- ШОС – Шанхайската организация за сътрудничество – РФ, КНР, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан и Узбекистан;
- БРИКСА – Бразилия, Русия, Индия, Китай и Южна Африка;
- Други.

ШОС като формат играе една относително противоречива роля, доколкото е използван и като канал за китайско проникване в Централна Азия. Но като цяло многостранността на взаимоотношенията в рамките на гореспоменатите формати – ШОС и БРИКСА създава определена допълнителна геополитическа тежест и устойчивост както на РФ, така и на КНР.

Следва, обаче, да се отбележи, че през последните 15-20 години съотношението на икономическите потенциали между РФ и КНР по най-съществен начин се изменя в полза на Китай. Ако се изключи добива на нефт и газ, както и някои други несъмнено немаловажни области - производството на въоръжения, атомна енергетика и ракетна техника, като цяло китайското превъзходство над Русия е огромно.

Но ако се погледне от военно-стратегическа позиция нужно е да се каже, че „светското наследство“, подкрепено от днешните военно-технически усилия на РФ, формират един друг баланс на взаимоотношенията между РФ и КНР. Безспорно през послените години КНР осъществи гигантски инвестиции в своето военно-стратегическо израстване. Въпреки това по отношение на военно-техническата и военно-стратегическата компонента на баланса на сили между РФ и Китай предимството определено все още е на страната на Русия. В тази връзка ще акцентираме върху факта,

че от геополитическа гледна точка горните компоненти играят определено най-важна роля.

В геополитически план особено в началото на второто десетилетие на XXI век се наблюдава рязко засилване на взаимоотношенията между РФ и КНР по редица международни проблеми. Така например и двете страни разглеждат ислямския фундаментализъм и радикализъм като заплаха за национално-държавната си цялост.

Тук трябва да се акцентира върху това, че ключов момент в днешните взаимоотношения между двете страни е присъствието на фактора САЩ, за което ще стане дума по-надолу.

Преглед на взаимоотношенията КНР – САЩ

Краят на „Студената война“ създаде една непрогнозируема ситуация в зоната на Източна Азия, част от която е Китай. Япония след завършека на тази война стана втората икономическа сила и изяви претенции за свръхдържава. Но очакванията за Страната на изгряващото слънце, превърнала се в трети икономически център в този период, не се сбъднаха. И обратното, Китай, който в същото това време започва от изключително ниска база, тръгва по една възходяща икономическа спирала.

Трябва да кажем, че в Китай подобно на СССР и социалистическите страни от Източна Европа от средата на 70-те години на XX век започнаха да се проявяват признаците на структурна криза. Но Китайската комунистическа партия, за разлика от КПСС, възглавена от Горбачов, вместо „смяна на системата“ и неминуемия в този случай разпад като цивилизационно огнище, както и превръщане в периферия на капиталистическия Запад, избра друг път.

Тръгва се по пътя на реформи, при които се „глътва капитализъм“, но се запазва икономическото и политическото ядро на социалистическото развитие. Създава се своеобразен синтез на държавно регулиране и стимулиране от една страна, и пазарни взаимодействия от друга. За текущия момент този синтез в конкретната му китайска форма и при дадените международни условия се оказва мощен механизъм за техно-икономическа динамика.

Допуснатите западни капитали, особено такива от САЩ, бяха в такива размери, че се заговори за „Кимерика“(Chimerica).² Несъмнено тези капитали формират своята свръхпечалба за сметка на експлоатацията на китайските работници. Но едновременно с това обективно повишават технологическото равнище на китайското стопанство. В крайна сметка те работят за укрепване на „социализма с китайска специфика“. Създадох се и собствени капиталисти, но тяхният предприемачески дух бе канализиран в посока на производството. Банките останаха държавни, така че финансовите потоци са под държавен контрол. Фактически по собствен начин Дън Сяопин и неговите наследници осъществиха Ленинската стратегия „Крчка назад, две крачки напред“.

В самите САЩ междуременно се развиваха процеси на дълбока трансформация на съществуващата капиталистическа система, изразена в неолиберализация на същата. Следва да се има предвид, че преходът към неоколониализъм означаваше усилване на икономическите форми на доминиране при взаимодействията със страните от т.нар. „Трети свят“.

² Терминът „Кимерика“ е неологизъм, създаден от историка Найъл Фергюсън(Niall Ferguson) и икономиста Мориц Шуларик(Moritz Schularick), описващ тесните икономически взаимоотношения между Китай и САЩ. В този неологизъм присъства намек за т.нар. „химера“, т.е. създаване интегриращо несъвместими компоненти: русалки-жени с риби опашки, кентаври-торс на мъж, тяло на кон и други. В случая се фокусира върху това, че е създаден специфичен геоекономически феномен, при който спестяванията на китайците и свръхпотребленията на американците формират среда за невиджана икономическа динамика. Но от друга страна, според един от горните автори това става и един от факторите за „Глобалната криза“. В крайна сметка всичко това може да доведе до „разнищването“ на „Кимерика“ – вж. Ferguson, Niall in "The trillion dollar question: China or America?". The Daily Telegraph, London, 01.06.2009.

Ключов инструмент при това станаха корпорациите, т.е. свръхголемите стопански организации, както и стоящите зад тях банкови институти. Те стъпка след стъпка се транснационализираха и глобализираха. Съсредоточиха в себе си огромна финансова и икономическа мощ. Така най-вече в САЩ, но също така и в някои други западни страни и в Япония се формира нова форма на капитализъм, за която дотогавашното пространство на функциониране се оказа „тясно”. Едрият глобализиран капитал се откъсва от „националните си корени” и формира специфичен наднационален глобален формат на функциониране.

При тази нова форма на капитализъм, започва както надстройкаване, така и смяна на цели блокове на дотогавашната система на държавно-монополистическия капитализъм. Един ключов момент е този, че капиталистическата държава в нейния „социален вид”, тъй като го няма вече социалистическия конкурент СССР и Източна Европа, вече се оказва излишна. Стартира ограничаване на доходното данъчно законодателство. Минава се към разграждане на „средната класа”. Държавата се „разтоварва” от „бремето на социалните задължения” към обществото. Но тя допълнително се товари във военен план. Военните разходи на САЩ преминават всякакви мислими граници в условията на липса на пряк силен военно-политически конкурент и отсъствие на непосредствени предизвикателства към геополитическото лидерство на САЩ след изчезването на СССР.

Парадигмата за социален контрол се изменя. От модела на социален контрол, ориентиран към разширяване на социалната база се тръгва към модел предполагащ ерозия на модерният, рационалният тип ценности, изградени чрез системата на масовото образование, към формиране на ирационалния комплекс на пост-модернизмото мислене, залагани чрез „новата система на образование” и пропагандиран с цялата мощ на средствата за масова информация, кино, театър и т.н.

Тази нова система на капитализъм е наричана по различен начин – „турбокапитализъм”, „казино-капитализъм”, „корпорация” и т.н. Именно този нов корпоративен формат най-вече на американския, а още по-точно на англоамерикански капитализъм, стана източник, ядро на генериране на американския глобализъм, т.е. глобализацията по американски.

Както вече бе казано по-горе тази глобализация предполагаше определено структуриране, на върха на което застанаха крупните американски финансови институции, свързани с ФРС – федералната резервна система. Последната, въпреки гръмкото наименование „федерална” е „частно дюкянче”, което, обаче, във времето успя да приватизира американската държава. Глобалната американско-центрична финансово-икономическа система постепенно придоби спекулативен характер. Тя започна да работи не по класическата капиталистическа формула „пари-стока-пари прим”, а по друга свръхпаразитна такава - „пари-ценни книжа-пари прим”.³

Този американски глобализиран капитал заедно с подобни нему западноевропейски и японски такива, водейки се от капиталистическия стремеж за максимизация на печалбата, съдейства за трансфера на производството на редица стоки от Щатите в страните от Югоизточна и Източна Азия, а най-вече в Китай. Оказа се, че високите норми на краткосрочна бърза печалба идват не толкова от осъществяване на пробивни иновационни проекти, колкото от експлоатацията на работна ръка с ниско равнище на заплащане в гореспоменатите страни.

Това прехвърляне на производство зад океана създаде ситуацията, когато Щатите се деиндустриализираха, а КНР се превърна в световна работилница. Робърт Зелик (Robert Bruce Zoellick) - глава преди време на Световната банка отбелязва по този повод, че

³ Вж. David M. Kotz. Marxist Crisis Theory and the Severity of the Current Economic Crisis в http://people.umass.edu/dmkotz/Marxist_Cr_Th_09_12.pdf

„драконът се появи и се присъедини към света”.⁴ В тази връзка редица западни експерти критикуват, че се е проявила недооценка на последствията от горепосочената политика. До голяма степен тези изводи се оказаха закъснели.

Един важен щрих в отношенията между САЩ и КНР е този, че Китай е най-големия държател на американски ценни книжа, което създава определена зависимост на САЩ от китайските действия на финансовите пазари.

В условията на започналата т.нар. „Глобална криза“, в която КНР демонстрира устойчиво развитие, САЩ започнаха да гледат на Китай като на основен геоикономически конкурент. Това доведе до усилване на американо-китайското регионално противостоене. А след като КНР преди време отказа предложението на президента Обама за сформирването на т.нар. „Г-2“, каквото и да означава този формат, противостоенето придоби глобален характер.

Преглед на взаимоотношенията РФ – САЩ

Разпадането на СССР, който по думите на днешния президент на РФ В.В.Путин е „най-голямата геополитическа катастрофа на ХХ век“, става следствие от комплексна комбинация и дългогодишен процес, предизвикан от вътрешни и външни фактори, които тук няма да коментираме. Резултатът от този разпад е гигантски геополитически дисбаланс. Последният създава благоприятната среда за формирането на американския глобализъм.

Отношението на САЩ към Руската Федерация като наследник на историческа Русия в лицето на СССР може да се проследи по изказването по този повод на Збигнев Бжежински - американски политолог, социолог и държавен деец от полско-еврейски произход, родом от Лвов, дълго време явяващ се един от водещите идеолози на външната политика на САЩ, член на Билдербергската група и един от ръководителите на Джеймстаунския фонд. По неговите думи: "Новият световен ред ще се гради срещу Русия, на руините на Русия и за сметка на Русия".⁵

Фактически може да се каже, че за САЩ през 90-те години на ХХ век Руската федерация е полупровалена държава, която не може да бъде партньор, а само подчинен обект, който следва да бъде не просто контролиран, но и разчленяван по-нататък, за да не може никога в бъдеще да не представлява заплаха за геополитическите и геоикономическите интереси на САЩ.

Но от началото на ХХI век ситуацията започна да се променя при това в двустранен план. От една страна, както бе казано по-горе формиранят в САЩ неолиберален модел, явил се икономическа платформа на американската стратегия за т.нар. „победа“ в „Студената война“, в дългострочна перспектива се оказа „мина със забавено действие“. Той е базата на стартиране на процеса на опасна деиндустриализация на Съединените щати, както и натрупването на гигантски дълг, което е в основата на упадъка на американската геоикономическа мощ.

От друга страна от началото на ХХI век в РФ стартираха процеси на известна стопанска стабилизация, особено като се има предвид периода на „бурното десетилетие“ на 90-те години на ХХ век. Безспорно тази стабилизация до голяма степен бе свързана с благоприятните цени на нефт и газ, но също така и с някои промени във вътрешнополитически план, като формирането на „държавен вертикал“ и т.н. Всичко това означаваше не само възвръщане на държавността, възстановяване на цялостния суверенитет, но и реставрация на геополитическата субектност на Русия.

Особено отчетливо се прояви тази реставрация на геополитическа субектност в издигането на „Евроазиатската идея“, т.е. създаването на Евроазиатския съюз. С други

⁴ Harvard Business Review, December 2010.

⁵ <http://via-midgard.info/razoblacheniya/11628-sozdanie-novogo-mirovogo-poryadka-v-kontekste.html>

думи казано реинтеграция в един или друг формат на бившите съветски републики. Като първа и важна стъпка в това отношение се смята изграждането на ключово ядро от Русия, Беларус и Казахстан. Около това геополитическо и геоикономическо ядро ще се конституират нови кръгове, които даже и да не доведат до създаването на СССР-2 все пак се разглеждат като силно предизвикателство спрямо днешния геополитически доминатор САЩ.

И не случайно в лицето на бившия секретар на Държавния департамент на САЩ Хилари Клинтън реакцията бе изключително остра и определено „недипломатична“. По този начин въпреки обявената „перезагрузка“ (превключване) в отношенията между РФ и САЩ като цяло противостоене се засилва. Това се ярко се демонстрира във връзка с редица въпроси като, например, разполагането на системата за противоракетна отбрана на САЩ в Централна и Източна Европа, Либия, Сирия, Иран и други.

Комплексните взаимодействия в триъгълника – ключови аспекти

Краткият преглед на взаимоотношенията в глобалния геополитически триъгълник Русия-КНР-САЩ ни дава възможност да обобщим някои ключови аспекти във връзка със същия, а именно:

- В рамките на тези взаимодействия в техния конкретен контекст може да се отбележи следната усилваща се през XXI век тенденция – относително отслабване на геополитическата и геоикономическата мощ на САЩ, което резултира в т.нар. „Глобална криза“, каквито и да са другите фактори и причини за същата. Заедно с определеното засилване на другите страни в геополитическия триъгълник – КНР и РФ, именно това доведе до „пропукване“ на американския глобализъм;
- Едновременно с горната тенденция се проявява и другата – превръщането на КНР в геоикономически фактор и постигането на геополитическа субектност от страна на РФ, като следствие от определена политико-икономическа стабилизация и формиране на политическа воля;
- На фона на тези две тенденции кристализирането на два типа геополитически стратегии. Първата е характерна за САЩ. Тя има за цел да запази ролята им не просто на геополитически лидер, но на състоянието на еднополярен свят, в който те са доминиращия и единствения полюс. В тази връзка ще цитираме отново споменатия по-горе Збигнев Бжежински. Той сравнително неотдавна в едно свое ново произведение изрази „новите виждания“ на американския елит предвид „пропукалата се глобализация“, че "Ако Западът не успее да сключи дългосрочен стратегически съюз с Русия, това може да означава за него глобална изолация. Това е още по-важно като се отчита сегашното сближаване между Китай и Русия. Световното доминиране на една единствена държава – САЩ вече е невъзможно, извън зависимостта от това, колко тя е силна или слаба. Това особено засяга ситуацията, когато на световната арена излизат нови регионални държави. Западът все още може да избегне участието от световна изолация и международно изтласкване като второстепенен играч. Но за това е нужно да се вдъхнат в него нови, живителни сили и да се разработи нова стратегия и план за действия. За Запада тази Нова Стратегия, трябва да се заключава в това да съумее да интегрира Русия и Турция в международната система на Запада".⁶ От този така дълъг цитат става ясно, че Западът, в случая САЩ, нямат намерение да играят „наравно“ с Русия, а имат за цел да я интегрират в своята система във връзка с целите на противоборството с Китай;
- Съответно вторият тип геополитическа стратегия е тази, „изповядана“ от другите две страни на триъгълника – РФ и КНР в дадения момент. Нейната същност е в

⁶ Zbigniew Brzezinski. Strategic Vision. America and the Crisis of Global Power. New York, Basic Books, 2010.

създаването на многополярен свят, който да замени еднополярността, характерна за 90-те години на ХХ и която все още се бори за живот в началото на ХХІ век;

- В тази връзка е и създаваната конфигурация в геополитическия триъгълник - КНР и РФ в своите взаимодействия се движат от стратегически диалог към стратегическо сътрудничество. Естествено то е далече от стратегическо партньорство, а още по-далече от стратегически съюз. Но това движение е на фона на това, че всяка една от горните две страни се плъзга във взаимоотношенията си със САЩ от стратегически диалог към стратегическо противостоене. Последното е близко до това да се превърне в стратегическо противопоставяне и „Не дай Боже!“ в стратегически конфликт;
- На базата на гореказаното определено може да се твърди, че като се изхожда, както от създамата се днес във всяка от страните на триъгълника вътрешна политико-икономическа ситуация, така и от системата на взаимодействия между горните „ъгли“ на триъгълника, се е формирала, казано с езика на шахмата, „патова ситуация“ – т.е. нито САЩ са способни да възвърнат отново еднополярния свят, нито РФ и КНР имат възможности да наложат многополярността в глобален план.

Вместо заключение - алтернативите в кратко и средносрочните перспективи на триъгълното развитие.

Несъмнено тази „патова ситуация“ е подвластна на времето при това в посока на по-нататъшно развитие на горепосочените тенденции, а именно:

- (1) Тенденцията на относителното отслабване на геополитическата мощ на САЩ;
- (2) Тенденцията на относителното геополитическо усилване на другите два „ъгъла“ в триъгълника.

Казано с други думи, ако пак се използва „шахматен език“, тенденция 1 е в „цайтног“, докато за тенденция 2 може да се каже, че времето действа в нейна полза. Оттук идват и възможните алтернативи за всяка една от посочените по-горе геополитически стратегии – тази на многополярния свят и тази на еднополярния такъв.

За „ъглите“ поддържащи геополитическата стратегия на многополярния свят няма нужда от резки промени, нито на вътрешната си среда, нито на системата на взаимодействия в рамките на триъгълника, тъй като времето „работи“ за тази стратегия. И именно формиралата се система на „триъгълни“ взаимодействия, както и системи на политико-икономически взаимодействия във всяка една от страните на триъгълника са „питателната среда“ на тенденциите на промяна на създадената геополитическа конфигурация. При това не само в триъгълника, но на практика в света, доколкото именно триъгълникът доминира глобалната ситуация.

Съвсем друга е алтернативата за САЩ, като „ъгъл“ от триъгълника, който се старее да консервира еднополярната ситуация. В този случай пред него стоят следните алтернативи:

1. Да се „примири“ с неизбежността на тенденциите, т.е. да не прави резки промени, както и да се съгласи с многополярността, което, обаче, съдържа в себе си зърното от опасността от развал на страната, в случай че „примиряването“ не е съпроводено поне с промени във вътрешен политико-икономически план;
2. Да се търсят относително бързи промени както в триъгълните взаимодействия или на тези извън тях, които, обаче, биха повлияли на тези в триъгълника, а също така и в план промяна на вътрешната структура на другите „ъгли“ в триъгълника;
3. Третата алтернатива е както различните комбинации на първите две, така и някакъв не свързан с тях вариант, който на дадения момент не може да се предвиди.

В зависимост от решения в такъв план ще зависи и ходът на събитията, т.е. дали той ще се движи в канала на конфронтацията или ще се осъществява в неконфронтационен план.

В най-обща перспектива може да се каже, че вероятността да се влезе именно в конфронтационен канал на развитие е с шансове 70% към 30%. Т.е. за съжаление конфронтационният вариант има значително по-сериозна вероятност да се случи. Остава надеждата конфронтацията да не стига до значителни дълбочина и да не заеме големи пространства. А все пак остава и 30% възможност за неконфронтационен вариант...

Използвани източници

1. Brzezinski, Zbigniew. Strategic Vision. America and the Crisis of Global Power. New York, Basic Books, 2010.
2. Ferguson, Niall в "The trillion dollar question: China or America?", The Daily Telegraph, London, 01.06.2009;
3. Kotz, David M. Marxist Crisis Theory and the Severity of the Current Economic Crisis в http://people.umass.edu/dmkotz/Marxist_Cr_Th_09_12.pdf;
4. Harvard Business Review, December 2010;
5. <http://via-midgard.info/razoblacheniya/11628-sozdanie-novogo-mirovogo-poryadka-v-kontekste.html>;